

Щорічник СІПРІ 2023. Озброєння, роззброєння та міжнародна безпека. URL: https://razumkov.org.ua/images/2023/10/03/2023_SIPRI_SUMMARY.pdf (дата звернення: 20.10.2023 р.)

УДК 908(477.62-2Мар)

Романцов Володимир,
доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії та археології,
Маріупольський державний університет
v.romantsov@mu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-9019-4149>

Романцова Наталя,
докторка історичних наук, доцентка,
професорка кафедри філософії та соціології,
Маріупольський державний університет
n.romantsova@mu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-5032-1097>

ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ У МЕШКАНЦІВ ПОСТВОЄННОГО МАРІУПОЛЯ

Перспективи поствоєнної розбудови України та Маріуполя, зокрема, пов'язані не лише з відновленням матеріальної інфраструктури, зруйнованої окупантами, але також з необхідністю серйозної трансформації свідомості мешканців деокупованого міста, яке півтора роки переживає трагедію російської окупації.

Повномасштабна російська агресія проти України загалом та окупація Маріуполя, зокрема, пов'язані з питанням щодо формування історичної свідомості мешканців Маріуполя до початку російсько-української війни. Значною мірою вона залишалася під радянськими та російськими впливами, хоча іноді це було замасковано зовнішньою індеферентністю людей, їх політичною нейтральністю. В. В'ятрович звертає увагу на те, що після відновлення незалежності України «перед українцями постало багато важких проблем». Все більше у свідомості багатьох з них виявляв себе «(не)подоланий тоталітаризм» [2].

У пострадянській владі домінували посткомуністичні еліти, через це повільно відбувалися процеси декомунізації. З часом зростало усвідомлення в Україні необхідності їх активізації. Це з'ясувалося під впливом Помаранчевої революції та Революції гідності.

Зазначені питання розглядалися науковцями Маріуполя на академічному рівні, але вони знаходилися поза зоною інтересів пересічних маріупольців, які не чекали війни і виявилися психологічно не готові до російської повномасштабної агресії, оскільки поза їх увагою залишалася агресивна політика путінської Росії. Етнічна приазовська гречанка, мешканка Маріуполя А. Хаджинова зазначає: «До того, що з нами сталося, підготуватися було неможливо, та нас до цього ніхто й не готував» [6, с. 19].

З початком повномасштабної рашистської агресії дії окупантів у Маріуполі були спрямовані на нищення всього українського у свідомості мешканців міста, їм нав'язували імперське твердження про те, що Маріуполь – російське місто. Про це відверто говорив ініціатор агресії проти України міжнародний злочинець президент-диктатор Путін [5]. Окупанти, виконуючи накази свого лідера, «старанно працювали». Ще у період блокади

Маріуполя рашисти почали нищити освітню, історико-культурну сфери життя міста, свідомо бомбардуючи та обстрілюючи його.

У жовтні 2022 р. очільниця управління культури Донецької ОДА Вікторія Точена повідомила, що «в Маріуполі внаслідок обстрілів РФ та дій незаконної окупаційної влади зруйновані та пошкоджені щонайменше 15 об'єктів культурної спадщини. Точні цифри встановити зараз неможливо» [4]. Серед найбільш значних втрат – руйнування Маріупольського краєзнавчого музею, де були здебільшого знищені, а також розкрадені окупантами та мародерами експонати, бібліотечні фонди. Маріупольські бібліотеки втратили 380 тис. книг [1]. Ці воєнні злочини становлять суттєві ознаки геноциду.

Період окупації Маріуполя цілком заслуговує на те, щоб ми згадали образний вислів М. Драгоманова «пропаший час». Так класик української історичної публіцистики XIX ст. охарактеризував добу панування «Московського царства» в Україні після 1654 р. [3].

Брехлива ворожа пропаганда намагається пояснити повномасштабну російську військову агресію, спираючись на псевдонаукові історичні міфи. 28 листопада 2023 р. російський президент – воєнний злочинець Путін, виступаючи на так-званому Всесвітньому російському народному соборі вкотре повторив імперську шовіністичну ідею про те, що «російська нація ... включає росіян, українців та білорусів» [7]. Саме це лукаве твердження обґрунтовує рашистську війну проти України.

Надзвичайно актуальним є завдання подолання цього історичного міфу, трансформації історичної пам'яті мешканців поствоєнного Маріуполя на засадах наукового дослідження історії України. Вирішення цієї проблеми має важливе значення у контексті становлення громадянської свідомості маріупольців, формування їх патріотичної позиції. Це є головне завдання здійснення трансформації їх історичної пам'яті, хоча здійснити його буде нелегко.

Список літератури

Богуцька С. Зруйнована бібліотека Маріуполя збирає новий книжковий фонд у Дніпрі. 25. 06. 2023 р. URL: <https://milukraine.net/2023/06/zrujnovana-mariupolska-biblioteka-zbyraye-novuj-knyzhkovuj-fond-u-dnipri-i-z-nym-planuye-povernutysya-do-vyzvolenogo-vid-rosijskyh-okupantiv-mariupolya/>

В'ятрович В. (Не)подоланий тоталітаризм. Український урок. *Дзеркало тижня*. 2014. 21 березня. Вип. 10. 21-28 березня 2016 р. URL: <https://zn.ua/ukr/HISTORY/ne-podolaniy-totalitarizm-ukrayinskiy-urok-.html>

Драгоманов М. П. Пропаший час: Українці під Московським царством, 1654–1876. *Український історичний журнал*. 1991. № 9. С. 131-143.

Железняк Г., Папіна О., Мірер П. Стирають пам'ять про історію: скільки об'єктів культурної спадщини зруйновані у Маріуполі. Оpubліковано 23. 10. 2022 р. URL: <https://suspilne.media/298364-stiraut-pamat-pro-istoriu-skilki-obektiv-kulturnoi-spadsini-zrujnovani-u-mariupoli/>

Путін назвав Маріуполь «давнім російським містом». 04 листопада 2022 р. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-putin-mariupol-davnje-misto/32115969.html>

Хаджинова А. Маріуполь. *Бура Д., Подобна Є. Лютий лютий 2022. Свідчення про перші дні вторгнення*. Харків: Фоліо, 2022. С. 17 – 24.

Russian Offensive Campaign Assessment, November 28, 2023. URL: file:///D:/путінська%20війна%202023/ISW/Nov%2028%20Russian%20Offensive%20Campaign%20Assessment%20PDF.docx_.pdf